

Теорія і історія врегулювання конфліктів

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>C - соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини</i>
Спеціальність	<i>C5 Соціологія</i>
Освітня програма	<i>Врегулювання конфліктів та медіація</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>1 курс, осінній семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>5 кред. ЄКТС/150 годин: лекції – 30 год., семінарські – 30 год., самостійна робота – 90 год.</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Екзамен, МКР</i>
Розклад занять	<i>https://schedule.kpi.ua/</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор: кандидат політичних наук, старший викладач кафедри соціології Якубін Олексій Леонідович, jacubin@gmail.com Практичні / Семінарські: кандидат політичних наук, старший викладач кафедри соціології Якубін Олексій Леонідович, jacubin@gmail.com</i>
Розміщення курсу	<i>https://classroom.google.com/c/ODEwNjU4NDczODg2?cjc=t5tytovw</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів сучасні теоретико-методологічні уявлення про конфлікт та його різновиди, історію, форми; засвоїти специфіку конфліктності в окремих сферах та станах війни та миру. Ознайомитись з основними інструментами переговорного процесу та формування кооперативної поведінки на мікроезо-макро рівнях соціально-економічної та політичної системи. Самостійне розуміння й аналіз конфліктів та їх врегулювання яке відповідає сучасному стану соціальних наук та соціально-політичних практик.

Завдяки засвоєнню змісту дисципліни студенти матимуть можливість сформувати уявлення про основні категорії, які стосуються поняття та феномену конфлікту, порівнювати та досліджувати їх, формувати основні типології до розуміння соціальних взаємодій конфліктів, кооперації та переговорів.

На заняттях буде виявлено особливості соціологічного підходу до вивчення соціальних взаємодій-конфліктів, кооперації та переговорів. Пояснено історичне коріння сучасних соціальних взаємодій, ключових проблем які є потенційно конфліктогенними і потребують особливої уважності та чутливості соціолога.

Завданням навчальної дисципліни є навчити студентів демонструвати соціологічну уяву

(мислення) при аналізі соціологічних явищ та процесів; розуміти соціальні взаємодії-конфлікти, кооперації та переговори. Самостійно працювати з бібліотечними каталогами; користуватись архівами сайтів провідних в Україні соціологічних журнальних видань; використовувати електронні носії навчальної та наукової інформації; працювати з першоджерелами (аналізувати, конспектувати).

Згідно з вимогами освітньої програми студенти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

Загальні компетентності:

- ЗК 06 - Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові компетентності:

- ФК 01 - Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.
- ФК 02 - Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.
- ФК 09 - Здатність здійснювати аналіз соціальних причин та наслідків конфлікту.

Програмні результати навчання:

- РН 01 - Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.
- РН 02 - Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.
- РН 03 - Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.
- РН 04 - Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.
- РН 13 - Розуміти соціологічні теорії конфліктів та миру, причин та особливостей перебігу регіональних та етнічних конфліктів у світі, методів та процедур їх врегулювання та попередження.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Пререквізити: дисципліна базується на загальних знаннях, здобутих під час навчання в школі, що створюють загальну світоглядну і методологічну основу для сприйняття студентами змісту пропонованої дисципліни.

Постреквізити: Політична наука: конфліктологічний підхід, Сучасні теорії миру та конфліктів, Медіація у врегулюванні конфліктів, Теорія і практика переговорних процесів, Соціологія та психологія криз та конфліктів, Врегулювання конфліктів в інформаційній сфері, Виробнича практика, Переддипломна практика, Підготовка кваліфікаційної роботи

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. "Моделі людини/Ното" в соціальних науках.

Тема 2. Ното *Sociologicus* та уявлення про конфлікти.

Тема 3. Які три типи соціальних взаємодій важливі при дослідженні війни і миру?

Тема 4. Суперчності у суспільстві та їх вирішення у релігійно-філософських текстах різних культур.

Тема 5. Концептуальне осмислення ідей конфлікту та порядку у працях мислителів античної Греції і Риму.

Тема 6. Теорії війни та миру: від європейського Середньовіччя до Нового часу.

Тема 7. Теорії війни та миру епохи Просвітництва.

Тема 8. Методологічний індивідуалізм і уявлення про конфлікти.

Тема 9. Марксистський підхід до розуміння природи суспільних протиріч. Класовий vs статусний підхід до конфліктів.

Тема 10. Сцієнтиська конфліктологічна парадигма в соціальних науках.

Тема 11. Функції соціального конфлікту за Льюїсом Козером.

Тема 12. Конфлікт в соціології Еміля Дюркгейма, Толкотта Парсонса, Ніла Смілзера.

Тема 13. Ненасильство, як стратегія. Чи працює ?

Тема 14. Психоемоційне розуміння соціальних конфліктів. Психоемоційні техніки для миру. Як це працює ?

Тема 15. Рольові теорії конфліктів. Ральф Дарендорф про соціальний конфлікт. Як його регулювати ?

Тема 16. Різниця між переговорами, медіацією і арбітражем.

Тема 17. Регулювання конфліктів чи їх вирішення ? Конфлікти ідентичностей: чому вони виникають ? Комунікація за умов конфлікту (за Джоном Бертоном).

Тема 18. Прикладне дослідження миру.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова література:

1. Валуєвська, І. А. Конфлікт і медіа : навчальний посібник / І.А. Валуєвська ; Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка. - Київ : ВПЦ "Київський університет", 2021. - 183 с.
https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000646578&local_base=KPI01
2. Єремєєва, І. А. Теорії цивілізацій та міжнародні конфлікти : підручник / І.А. Єремєєва ; Міністерство освіти і науки України, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. - Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2021. - 142 с.
https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000638812&local_base=KPI01
3. Карпова, О. Медіація. UA: тенденції, становлення, розвиток : колективна монографія для здобувачів ступеня магістра за спеціальністю "Медіація та вирішення конфліктів" / Карпова О., Седашова О., Євтехов Є., Шевченко І. [та 5 інших] ; Бізнес школа КРОК. - Київ : Бізнес школа КРОК, 2021. - 128 с.
https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000638970&local_base=KPI01
4. Конфліктологія та медіація : навчальний посібник / укладач В.І. Докаш ; за загальною редакцією В.І. Докаша ; Міністерство освіти і науки України, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. - Львів ; Видавництво "Новий Світ - 2000", 2025. - 248 с. https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000648735&local_base=KPI01
5. Скібіцька, Л. І. Конфліктологія : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л.І. Скібіцька. - Київ : Кондор, 2024. - 382 с.
https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000646883&local_base=KPI01

Допоміжна література:

1. Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та світської / Пер. з англ. К : Дух і Літера, 2000. 600 с.
2. Луцишин Г.І. Конфліктологія та теорія переговорів : навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. 200 с.

3. Фішер Роджер, Юрі Вільям, Паттон Брюс. Перемовини без поразки. Гарвардський метод. Київ : Сварог, 2023. 248 с.
4. Цюрупа М. В. Основи конфліктології та теорії переговорів : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Київ : Кондор, 2014. 192 с.
5. Арістотель. Політика / Пер. з давньогр. та передм. О.Кислюка. – К.: Основи, 2000. 239 с.
6. <http://www.ideopol.org/wp-content/uploads/2023/05/1.5.-Bahinskyi-Kolomiiets-lakubin.pdf>.
7. Біблія. Переклад І. Огієнка. Київ: Українське біблійне товариство, 2003. 1520 с.
8. Коран. Переклад смислів українською мовою / пер. М. Якубовича. Київ: ДУМУ «УММА», 2017. 608 с.
9. Артхашастра. Переклад з санскриту В.І. Кузьміна. Київ: Міжнародні відносини, 1993. 796 с.
10. Дхаммапада. Переклад з палійської мови Максимом Копаницею. Київ: Дух і Літера, 1999. 256 с.
11. Ващенко І.В., Гиренко С.П. Конфлікти великих соціальних груп : навч. посіб. – Харків : Бурун Книга, 2006. 208 с.
https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000210404&local_base=KPI01.
12. Веденєєв Д.В., Семенюк О.Г. Формування концептуальних та функціональних передумов гібридної конфліктності як загрози національній безпеці України: ретроспективний аналіз : монографія / Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України. – К.: ДП "ІНФОТЕХ", 2020. 272с.
https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000634382&local_base=KPI01.
13. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами психології управління: навч. посіб. / Т.В. Дуткевич; М-во освіти і науки України, Кам'янець-Подільський держ. ун-т, Ін-т соціальної реабілітації та розвитку дитини. К.: ЦНЛ, 2005. 456 с.
https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000183354&local_base=KPI01
14. Єремєєва І. А. Теорії цивілізацій та міжнародні конфлікти: підручник / І.А. Єремєєва; Міністерство освіти і науки України, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2021. 142 с.
https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000638812&local_base=KPI01
15. Капітоненко М. Г. Міжнародні конфлікти: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М.Г. Капітоненко. К.: Либідь, 2009. 350 с.
https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000587950&local_base=KPI01
16. Кіржнер Л. О. Конфліктологія: навч. посіб. / Л.О. Кіржнер, М.В. Мартиненко, О.В. Мангольд; Харківський нац. економ. ун-т. Харків: ХНЕУ, 2007. 144 с.
https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000211979&local_base=KPI01
17. Кіянка І. Б. Політична конфліктологія: навчальний посібник / І.Б. Кіянка; Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президенті України. Львів: "Новий Світ-2000", 2020. 95 с.
https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000608884&local_base=KPI01
18. Конфліктологія: підручник для студ. вищих навч. закл. юридичних спец. / за ред. Л.М. Герасіної та М.І. Панова; Нац. юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2002. 256 с.
https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000132929&local_base=KPI01

19. Луцишин Г. І. Конфліктологія та теорія переговорів: навчальний посібник / Г.І. Луцишин; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка". Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. 197 с.
https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000442953&local_base=KPI01
20. Сунь-цзи. Мистецтво війни / Перекл. Сергій Лесняк. Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. 112 с.

Інформаційні ресурси:

1. <http://i-soc.com.ua/journal/content.php> – Соціологія: теорія, методи, маркетинг.
2. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
3. <http://m.eep.sagepub.com/content/29/3?etoc> – East Europe Politics and Societies and Cultures.
4. <https://nsuworks.nova.edu/pcs/about.html> – Peace and Conflict Studies Journal.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

Лекція 1.

Тема 1. Моделі людини/Номо в соціальних науках.

Перелік основних питань: Вступ. Номо Economicus. Номо Sociologicus. Номо Psychologicus. Номо Culturalis. Номо Symbolicus. Номо Ludens. Інтегративні підходи.

Завдання на СРС: Як моделі людини (Номо Economicus, Номо Sociologicus, Номо Psychologicus тощо) допомагають зрозуміти сучасні соціальні явища? Наведіть приклад.

Література: базова: 1, 2; додаткова: 7, 10, 11.

Лекція 2.

Тема 2. Номо Sociologicus та уявлення про конфлікти.

Перелік основних питань: Концепція Номо Sociologicus. Уявлення про конфлікти в контексті Номо Sociologicus. Причини конфліктів з точки зору Номо Sociologicus. Вирішення конфліктів у контексті Номо Sociologicus. Приклади конфліктів в контексті Номо Sociologicus.

Література: базова: 1, 2; додаткова: 7, 10, 11.

Завдання на СРС: Яким чином рольова напруга в концепції Номо Sociologicus може сприяти виникненню конфліктів?

Література: базова: 2; додаткова: 2, 7, 11.

Лекція 3.

Тема 3. Які три типи соціальних взаємодій важливі при дослідженні війни і миру?

Перелік основних питань: Конфліктні взаємодії. Кооперативні взаємодії. Переговори.

Завдання на СРС: Проаналізуйте один із трьох типів соціальних взаємодій у контексті сучасного міжнародного конфлікту.

Література: базова: 3; додаткова: 7, 11.

Лекція 4.

Тема 4. Суперечності у суспільстві та їх вирішення у релігійно-філософських класичних текстах різних культур.

Перелік основних питань: Біблія: суть конфліктів та приклади їх вирішення. Коран: суть конфліктів та приклади їх вирішення. Артхашастра: суть конфліктів та приклади їх вирішення. Сунь Цзи, Артхашастра, "Йога-сутра" в контексті осмислення війни та миру. Порівняльний аналіз.

Завдання на СРС: Порівняйте підходи до вирішення конфліктів у трьох текстах (Біблії, Корані, Йога-Сутрі, Артхашастрі, Сунь Цзи) та визначте спільні риси та відмінності.

Література: базова: 2; додаткова: 3, 4, 5, 6, 17.

Лекція 5.

Тема 5. Концептуальне осмислення ідей конфлікту та порядку у працях мислителів античної Греції і Риму.

Перелік основних питань: Теорії конфлікту в античній Греції. Теорії конфлікту в Римській імперії. Основи "гераклітичної соціології". Рендал Коллінз та "гераклітична соціологія". Вирішення конфлікту з позиції сили за Фукідідом. Теорія справедливої війни Аристотеля. Інтерпретація війни Арістотелем.

Завдання на СРС: Порівняйте підходи до вирішення конфліктів та ролі війни в концепціях Фукідіда, Геракліта та Аристотеля. Визначте, як ці підходи вплинули на сучасні уявлення про конфлікт і мир.

Література: базова: 2, 3; додаткова: 1, 13.

Лекція 6.

Тема 6. Теорії війни та миру: від європейського Середньовіччя до Нового часу.

Перелік основних питань: Середньовічні концепції війни та миру. Ранній Новий час: від релігійних війн до секулярних концепцій. Основні ідеї трактату Гуго Гроція «Про право війни і миру». Томас Гоббс: війна як природний стан. Джон Локк: війна і природні права.

Завдання на СРС: Порівняйте середньовічні релігійні концепції війни (наприклад, у Святого Августина) із секулярними ідеями Нового часу (Гроцій, Гоббс, Локк). Визначте ключові зміни в підходах до війни та миру і поясніть їхні причини.

Література: базова: 1, 2; додаткова: 11, 15.

Лекція 7.

Тема 7. Теорії війни та миру епохи Просвітництва.

Перелік основних питань: Нові види зброї і зміна природи війни. Іммануїл Кант: до вічного миру. Основні ідеї теорії війни Клаузевіца. Жан-Жак Руссо: природний стан і соціальний договір. Енциклопедисти: війна як продукт деспотизму. Просвітництво і нові підходи до миру. Уроки Просвітництва.

Завдання на СРС: Порівняйте погляди Канта, Клаузевіца та Руссо на війну та мир. Визначте, як їхні ідеї відображають основні тенденції епохи Просвітництва, і проаналізуйте, як ці концепції вплинули на сучасні підходи до врегулювання конфліктів.

Література: базова: 2, 3; додаткова: 11, 13.

Лекція 8.

Тема 8. Методологічний індивідуалізм і уявлення про конфлікти.

Перелік основних питань: Індивідуальні, групові, соціальні. Основні ідеї методологічного індивідуалізму. Уявлення про конфлікти в контексті методологічного індивідуалізму. Приклади застосування методологічного індивідуалізму до вивчення конфліктів. Критика методологічного індивідуалізму в контексті вивчення конфліктів.

Завдання на СРС: Проаналізуйте, як методологічний індивідуалізм пояснює виникнення конфліктів через суперечливі інтереси індивідів.

Література: базова: 2, 5; додаткова: 2, 11.

Лекція 9.

Тема 9. Марксистський підхід до розуміння природи суспільних протиріч. Класовий vs статусний підхід до конфліктів.

Перелік основних питань: Марксистська теорія. Марксистський підхід до суспільних протиріч. Класовий підхід до конфліктів. М.Вебер і соціальні конфлікти. Статусний підхід до конфліктів. Порівняння класового та статусного підходів до конфліктів.

Завдання на СРС: Порівняйте класовий та статусний підходи до аналізу суспільних конфліктів, навівши приклад конфлікту, який можна пояснити кожним із цих підходів.

Література: базова: 2, 5; додаткова: 7, 11.

Лекція 10.

Тема 10. Сцієнтиська конфліктологічна парадигма в соціальних науках.

Перелік основних питань: Конфліктологічна парадигма як складова соціальних наук. Основні ідеї конфліктологічної парадигми. Види конфліктів в контексті конфліктологічної парадигми. Методи дослідження конфліктів. Підходи до вирішення конфліктів. Ключові теоретики конфліктологічної парадигми. Порівняння розуміння конфліктів Карла Маркса та Георга Зіммеля. Конфлікт як самостійний предмет досліджень Георга Зіммеля.

Завдання на СРС: Складіть коротку характеристику будь-якого виду конфлікту (міжособистісного, групового, організаційного чи міжнародного) з точки зору конфліктологічної парадигми, визначивши його причини та можливі шляхи вирішення.

Література: базова: 2, 5; додаткова: 11, 19.

Лекція 11.

Тема 11. Функції соціального конфлікту за Льюїсом Козером.

Перелік основних питань: Основні ідеї Льюїса Козера про функції соціального конфлікту.

Детальний аналіз функцій соціального конфлікту за Козером. Приклади функцій соціального конфлікту. Критика підходу Козера.

Завдання на СРС: Проаналізуйте, як соціальний конфлікт може сприяти перегляду або зміні суспільних норм, навівши приклад.

Література: базова: 3, 5; додаткова: 11, 19.

Лекція 12.

Тема 12. Конфлікт в соціології Еміля Дюркгейма, Толкотта Парсонса, Ніла Смілзера.

Перелік основних питань: Конфлікт у соціології Еміля Дюркгейма. Конфлікт у соціології Толкотта Парсонса. Конфлікт у соціології Ніла Смілзера. Порівняльний аналіз підходів до конфлікту.

Завдання на СРС: Порівняйте підходи Еміля Дюркгейма, Толкотта Парсонса та Ніла Смілзера до аналізу соціального конфлікту, виділивши декілька спільних рис та декілька відмінностей між ними.

Література: базова: 2, 5; додаткова: 7, 11.

Лекція 13.

Тема 13. Ненасильство, як стратегія. Чи працює?

Перелік основних питань: Сутність ненасильства і відмінність від пацифізму. Мохандас Ганді та концепція "сатьяграха". Основні принципи ненасильства.

Завдання на СРС: Дослідіть історичні приклади успішного застосування стратегії ненасильницького опору, зокрема, в діяльності Мохандаса Ганді або руху за громадянські права в США. Проаналізуйте умови, які сприяли успіху цих стратегій, і визначте, чи можуть вони бути застосовані у сучасних конфліктах.

Література: базова: 3, 4; додаткова: 18, 20.

Тема 14. Психоаналітичне розуміння соціальних конфліктів. Психоаналітичні техніки для миру. Як це працює?

Перелік основних питань: Концепція джерел конфліктності за З.Фрейдом. Розуміння конфлікту американськими психологами К. Хорні, Е. Фромм, Г. Саллівен. Психоаналітичні техніки для миру. Як це працює? Психологія Еґо описана Отто Кернбергом.

Завдання на СРС: Порівняйте підходи З. Фрейда, К. Хорні та Е. Фромма до природи конфліктів.

Література: базова: 3, 5; додаткова: 9, 11.

Лекція 14.

Тема 15. Рольові теорії конфліктів. Ральф Дарендорф про соціальний конфлікт. Як його регулювати?

Перелік основних питань: Рольові теорії конфліктів. Основні види соціальних конфліктів. Ральф Дарендорф про соціальний конфлікт.

Завдання на СРС: Проаналізуйте приклад рольового конфлікту з реального життя (або історичного контексту), визначте його тип і запропонуйте способи його регулювання на основі концепції Ральфа Дарендорфа.

Література: базова: 3, 5; додаткова: 11, 19.

Тема 16. Різниця між переговорами, медіацією і арбітражем.

Перелік основних питань: Що таке переговори. Визначення медіації. Що таке арбітраж. Прийняття рішень за умов конфлікту і кризи. Інституалізація рішень по врегулюванню конфліктної ситуації (за Елеонор Остром).

Завдання на СРС: Проаналізуйте конкретний конфлікт (реальний чи вигаданий), визначте, який із методів – переговори, медіація чи арбітраж – був би найефективнішим для його врегулювання, і обґрунтуйте свій вибір.

Література: базова: 3, 4; додаткова: 11, 15.

Лекція 15.

Тема 17. Регулювання конфліктів чи їх вирішення? Конфлікти ідентичностей: чому вони виникають? Комунікація за умов конфлікту (за Джоном Бертоном).

Перелік основних питань: Регулювання конфліктів чи їх вирішення? Конфлікти ідентичностей. Комунікація за умов конфлікту. Історичний підхід Чарльза Тіллі у вивченні причин воєн. Чи можливо вирішити конфлікти в релігійних парадигмах в умовах секулярного/постсекулярного світу?

Завдання на СРС: Сформулюйте основні відмінності між підходами до регулювання конфліктів за Дарендорфом та Джоном Бертоном, і проілюструйте їх прикладами.

Література: базова: 2, 5; додаткова: 9, 10.

Тема 18. Прикладне дослідження миру.

Перелік основних питань: Що таке чисті та прикладні дослідження за А. Рапопортом? Яка основна ціль досліджень про мир? Чому теорія миру без практичного застосування неефективна? Йохан Галтунг і дослідження "структурного насильства", умов миру. Теорія "демократичного миру" vs "Імперії". Пізній капіталізм: специфіка конфлікту і стану миру на глобальному та регіональних рівнях. Гендерний вимір прикладних досліджень миру та теорія війни Джудіт Батлер. Теорія війни Джудіт Батлер.

Завдання на СРС: Проаналізуйте роль незалежних дослідницьких центрів у вивченні миру та їхній вплив на формування суспільної думки. Наведіть приклади таких центрів та їхніх практичних ініціатив.

Література: базова: 2, 5; додаткова: 11, 16.

Семінарські заняття

Семінарське заняття 1: Моделі людини/Ното в соціальних науках. Ното *Sociologicus* та уявлення про конфлікти.

План заняття:

1. Ознайомлення з основними моделями людини в соціальних науках: Ното *Economicus*, Ното *Sociologicus*, Ното *Psychologicus*, Ното *Culturalis*, Ното *Symbolicus*, Ното *Ludens*.
2. Детальний розбір кожної моделі: характеристика, сильні сторони, критика.
3. Порівняння різних моделей з точки зору їх застосування до аналізу людської поведінки.
4. Обговорення інтегративного підходу: як поєднувати різні моделі для більш комплексного розуміння соціальних процесів.
5. Розгляд концепції Ното *Sociologicus*: основні характеристики, значення соціальних ролей та норм.
6. Аналіз уявлень про конфлікти з позиції Ното *Sociologicus*: структура, динаміка, види конфліктів.
7. Визначення причин конфліктів: рольова напруга, соціальна нерівність, невідповідність норм.
8. Обговорення способів вирішення конфліктів у контексті Ното *Sociologicus*: роль інституцій, соціальних змін та комунікації.

СРС: Ознайомитися з основними моделями людини в соціальних науках та підготувати їх коротку характеристику. Підготувати короткий конспект про концепцію Homo Sociologicus та його роль у соціальній взаємодії.

Література: базова: 1, 2; додаткова: 7, 10, 11.

Семінарське заняття 2: Які три типи соціальних взаємодій важливі при дослідженні війни і миру?

План заняття:

1. Аналіз конфліктних взаємодій: їхня природа, причини та приклади в контексті війни.
2. Розгляд кооперативних взаємодій: як співпраця сприяє миру та гармонії в суспільстві.
3. Обговорення ролі переговорів у врегулюванні конфліктів та запобіганні війнам.
4. Інтеграція типів взаємодій: як комбінований підхід сприяє ефективному розв'язанню питань війни та миру.

СРС: Визначити три ключові типи соціальних взаємодій, важливих при дослідженні війни і миру, та підготувати їх короткий опис.

Література: базова: 3; додаткова: 7, 11.

Семінарське заняття 3: Суперечності у суспільстві та їх вирішення у релігійно-філософських текстах різних культур.

План заняття:

1. Розгляд суперечностей у суспільстві: як вони описуються у релігійно-філософських текстах.
2. Аналіз прикладів вирішення конфліктів у Біблії, Корані та Артхашастрі.
3. Порівняння підходів до вирішення конфліктів у християнській, ісламській та індійській традиціях.
4. Обговорення сучасного значення цих підходів для розбудови миру.

СРС: Ознайомитися з релігійно-філософськими підходами до вирішення суспільних суперечностей у різних культурах та підготувати приклади з Біблії, Корану або Артхашастри.

Література: базова: 2; додаткова: 3, 4, 5, 6, 17.

Семінарське заняття 4: Концептуальне осмислення ідей конфлікту та порядку у працях мислителів античної Греції і Риму.

План заняття:

1. Теорії конфлікту в античній Греції: їхня природа, причини та вплив на суспільство (Геракліт, Платон, Аристотель).
2. Концепції конфлікту та порядку в Римській імперії: підходи Цицерона, Тацита, та ідея "Pax Romana".
3. Геракліт і основи "гераклітичної соціології": роль боротьби у формуванні гармонії.
4. Аристотель і концепція справедливої війни: принципи, причини та етичне обґрунтування.
5. Аналіз історичних прикладів вирішення конфліктів з позиції сили за Фукідідом.

СРС: Проаналізувати концепції конфлікту та порядку у працях античних мислителів і підготувати коротке порівняння поглядів Геракліта, Платона та Аристотеля.

Література: базова: 2, 3; додаткова: 1, 13.

Семінарське заняття 5: Теорії війни та миру: від європейського Середньовіччя до Нового часу.

План заняття:

1. Середньовічні концепції війни та миру: роль релігії та ідеї справедливої війни.
2. Боротьба за верховенство між церквою та державою: папацезаризм і цезаропапізм.
3. Перехід до секулярних концепцій у Новий час: вплив Нікколо Макіавеллі.
4. Тридцятилітня війна та Вестфальський мир: початок сучасної системи міжнародних відносин.
5. Основні ідеї трактату Гуго Гроція «Про право війни і миру»: справедливі війни та природне право.
6. Томас Гоббс і Джон Локк: конфлікти, соціальний контракт і природні права.
7. Еволюція уявлень про війну і мир: порівняння середньовічних та новочасних підходів.

СРС: Підготувати конспект про основні ідеї Гуго Гроція, Томаса Гоббса та Джона Локка щодо війни, миру та соціального порядку.

Література: базова: 1, 2; додаткова: 11, 15.

Семінарське заняття 6: Теорії війни та миру епохи Просвітництва.

План заняття:

- 1. Ідеї Просвітництва і їх вплив на міжнародні відносини: роль розуму та права.*
- 2. Теорії міжнародних відносин XVIII-XIX століть: від гуманізму до імперіалізму.*
- 3. Класифікація держав за типами режимів: демократії, авторитарні режими, тоталітарні держави.*
- 4. Роль націоналізму та революційних рухів у формуванні нових державних кордонів.*
- 5. Виникнення міжнародних організацій у контексті прагнення до миру: Ліга Націй та її роль у міжвоєнний період.*

СРС: Визначити основні просвітницькі концепції війни та миру та пояснити їх вплив на міжнародні відносини XVIII-XIX століть.

Література: базова: 2, 3; додаткова: 11, 13.

Семінарське заняття 7: Методологічний індивідуалізм і уявлення про конфлікти.

План заняття:

- 1. Теоретичні основи методологічного індивідуалізму та його роль у вивченні соціальних явищ.*
- 2. Взаємодія індивідів у контексті конфліктів: роль особистих мотивів і інтересів.*
- 3. Мікрорівень аналізу конфліктів: від індивідуальних рішень до колективних результатів.*
- 4. Застосування методологічного індивідуалізму до реальних прикладів конфліктів в економіці і політиці.*
- 5. Обмеження та критика методологічного індивідуалізму у вивченні соціальних конфліктів.*

СРС: Розглянути методологічний індивідуалізм та його застосування у вивченні конфліктів, підготувавши короткий аналіз конкретного історичного або сучасного прикладу.

Література: базова: 2, 5; додаткова: 2, 11.

Семінарське заняття 8: Марксистський підхід до розуміння природи суспільних протиріч. Класовий vs статусний підхід до конфліктів.

План заняття:

- 1. Визначення соціальних конфліктів: марксистський підхід до розуміння природи конфліктів.*
- 2. Економічні основи класової боротьби: як конфлікти між класами формують суспільство.*
- 3. Роль ідеології в класових конфліктах: марксистський аналіз впливу ідей на соціальні протиріччя.*
- 4. Статусний підхід до конфліктів: як соціальний престиж і групові інтереси формують нові форми конфліктів.*
- 5. Порівняння марксистського і статусного підходів: які конфлікти можна пояснити кожним із підходів?*

СРС: Порівняти марксистський та статусний підходи до аналізу соціальних конфліктів, визначивши їхні основні риси та сфери застосування.

Література: базова: 2, 5; додаткова: 7, 11.

Семінарське заняття 9: Конфліктологічна парадигма в соціальних науках.

План заняття:

- 1. Вплив конфліктологічної парадигми на розуміння соціальних явищ.*
- 2. Основні принципи конфліктологічної парадигми та її роль у соціальних науках.*
- 3. Взаємодія різних видів конфліктів у контексті соціальних процесів.*
- 4. Зміни концепції конфлікту в теоріях Карла Маркса і Георга Зіммеля.*
- 5. Сучасні методи дослідження конфліктів в соціальних науках.*

СРС: Підготувати коротку доповідь про основні принципи конфліктологічної парадигми та її роль у соціальних науках.

Література: базова: 2, 5; додаткова: 11, 19.

Семінарське заняття 10: Функції соціального конфлікту за Льюїсом Козером.

План заняття:

1. Роль соціального конфлікту в розвитку та еволюції суспільства за Льюїсом Козером.
2. Соціальні функції конфліктів у зміцненні групової солідарності та інтеграції.
3. Виявлення слабких місць у соціальних нормах та цінностях через конфлікти.
4. Погляд Льюїса Козера на позитивні функції соціальних конфліктів.
5. Вплив соціальних конфліктів на зміну суспільних норм та інституцій.

СРС: Ознайомитися з концепцією Льюїса Козера щодо функцій соціального конфлікту та підготувати короткий аналіз його ключових ідей.

Література: базова: 3, 5; додаткова: 11, 19.

Семінарське заняття 11: Конфлікт в соціології Еміля Дюркгейма, Толкотта Парсонса, Ніла Смілзера.

План заняття:

1. Основні положення соціології конфлікту у працях Еміля Дюркгейма.
2. Роль соціальної солідарності та аномії у виникненні конфліктів за Дюркгеймом.
3. Теорія структурного функціоналізму Толкотта Парсонса та її вплив на аналіз конфліктів.
4. Погляд Ніла Смілзера на соціальні конфлікти та колективну поведінку.
5. Порівняльний аналіз підходів Дюркгейма, Парсонса і Смілзера до конфлікту.

СРС: Проаналізувати підходи Дюркгейма, Парсонса та Смілзера до соціального конфлікту, підготувавши порівняльну таблицю.

Література: базова: 2, 5; додаткова: 7, 11.

Семінарське заняття 12: Ненасильство, як стратегія. Чи працює?

План заняття:

1. Визначення ненасильства та його відмінність від пацифізму.
2. Основні принципи ненасильства як стратегії соціального протесту.
3. Мохандас Ганді та його концепція "сатьяграха".
4. Історичні приклади застосування ненасильницького опору: рух за громадянські права в США.
5. Умови успіху стратегії ненасильства та її застосування в сучасних конфліктах.

СРС: Дослідити історичні приклади ненасильницьких протестів та оцінити їхню ефективність у досягненні соціальних змін.

Література: базова: 3, 4; додаткова: 18, 20.

Семінарське заняття 13: Психоаналітичне розуміння соціальних конфліктів. Психоаналітичні техніки для миру. Як це працює?

План заняття:

1. Вступ до психоаналітичного підходу до розуміння соціальних конфліктів.
2. Аналіз концепції людської конфліктності за З. Фрейдом: внутрішньоособистісні та міжособистісні конфлікти.
3. Розгляд підходів К. Хорні, Е. Фромма, Г. Саллівена до природи конфліктів та соціального контексту.
4. Психоаналітичні техніки для миру: як психоаналіз сприяє вирішенню міжособистісних конфліктів.
5. Роль психології Еґо в управлінні конфліктами: опис концепції Отто Кернберга.

СРС: Ознайомитися з психоаналітичними підходами до соціальних конфліктів і підготувати короткий огляд концепцій З.Фрейда, К.Хорні або Е.Фромма.

Література: базова: 3, 5; додаткова: 9, 11.

Семінарське заняття 14: Рольові теорії конфліктів. Ральф Дарендорф про соціальний конфлікт. Як його регулювати?

План заняття:

1. *Поняття рольових конфліктів: внутрішньо рольовий і між рольовий конфлікт.*
 2. *Рольові теорії: основні ідеї і принципи.*
 3. *Ральф Дарендорф: соціальний конфлікт як елемент соціальної структури.*
 4. *Стадії розвитку соціального конфлікту за Дарендорфом.*
 5. *Підходи до регулювання соціальних конфліктів: застосування теорії Дарендорфа.*
- СРС: Розглянути основні ідеї Ральфа Дарендорфа щодо соціального конфлікту та підготувати короткий аналіз методів його регулювання.*
- Література: базова: 3, 5; додаткова: 11, 19.*

Семінарське заняття 15: Модульна контрольна робота

6. Самостійна робота студента/аспіранта

Самостійна робота здобувача включає:

- підготовка до аудиторних занять – 56 год;
- підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;
- підготовка до екзамену – 30 год.

Загалом – 90 год.

Під час планування індивідуального завдання з певного ОК необхідно забезпечити баланс часу СРС відповідної освітньої компоненти. Підґрунтям цього розрахунку є орієнтовні норми часу на виконання здобувачами вищої освіти окремих робіт:

Вид роботи	Підготовка до одного аудиторного академічного часу					Підготовка та складання		Виконання	
	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	МКР* (денна)	Залік	Екзамен	ІСЗ (денна)	ДКР (заочна)
Норма часу (год.)	0,3-0,5	0,5-1	1,5-2	1-1,5	2	6	30	10-15	10-20

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал дисципліни студенти виконують модульну контрольну роботу та здають усно екзамен (питання в додатку до силабусу). Ці види робіт сприяють закріпленню та поглибленню теоретичних знань з окремих тем освітнього компоненту, розвивають навички самостійної роботи з першоджерелами, сприяють формуванню теоретичного, наукового мислення.

Відвідування занять

Відвідування лекційних і семінарських занять є бажаним.

Пропущені контрольні заходи оцінювання

Пропущену модульну контрольну роботу можна написати повторно, але до моменту проставлення проміжної атестації з урахуванням часу, необхідного викладачу для перевірки роботи. Пропущені експрес-контрольні не відпрацьовуються.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами. Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. В разі відсутності порозуміння щодо результату контрольного заходу, формується комісія з викладачів

кафедри, яка оцінює процедуру проведення контрольного заходу та претензії студента. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

Календарний рубіжний контроль

Метою проведення атестації є підвищення якості навчання студентів та моніторинг виконання графіка освітнього процесу студентами.

На першій атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 10 і більше балів.

На другій проміжній атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 20 і більше балів. У випадку, якщо цей показник не відповідає вимогам, виставляється «не атестований». Відпрацювання «не атестації» здійснюється на консультаціях з викладачем шляхом усної відповіді на питання не засвоєного студентом матеріалу.

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Політика використання штучного інтелекту

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

№п/п	Контрольний захід оцінювання	%	Ваговий бал	Кількість	Всього
1	Виступи на семінарських заняттях	40	10	4	40
2	Модульна контрольна робота (МКР)	10	10	1	10
3	Екзамен	50	50	1	50
	Всього				100

Результати поточного контролю заносяться викладачем у модуль «Поточний контроль» АС Електронний кампус.

Обов'язкова умова допуску до екзамену		Критерій
1	Поточний рейтинг	RD $\geq$ 20
2	Модульна контрольна робота (МКР)	RD $\geq$ 5

Можливість отримання оцінки «автоматом» для екзамену: ні.

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Робота протягом семестру

1. Робота на семінарських заняттях

Основною формою роботи на семінарському занятті є виступ, який поєднує комунікативні здатності студента з демонстрацією та закріпленням знань. Викладач оцінює як глибину, ширину, точність визначень під час виступу студента, здатність оперативно реагувати на запитання аудиторії. Під час семінарського заняття додаткового оцінюється активність студентів при формулюванні запитань, участь у дискусії, формулювання альтернативних гіпотез.

Максимальна кількість балів, які студент може отримати на всіх семінарських заняттях протягом семестру, дорівнює 40 балів (3 бали x 14 = 42 бали).

За виступ на семінарському занятті студент отримує:

- «відмінно» – 3 бали – повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) якщо при відповіді студент демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, з легкістю і переконливо відповідає на поставлені питання;
- «добре» – 2,5 бали – достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації) або повна відповідь з незначними неточностями, відповідає на більшість з поставлених запитань викладача та студентів;
- «задовільно» – 2 бали – неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації)
- «незадовільно» – 0 балів – значні помилки, виступ не послідовний, на поставлені запитання не відповідає взагалі, відсутня робота на семінарі.

2. Модульна контрольна робота (МКР)

МКР оцінюються максимально 8 балів.

МКР відбувається в кінці семестру і передбачає письмову відповідь на 1 питання, перелік яких наведений у контрольних заходах, протягом двох академічних годин на семінарських заняттях.

Оцінювання відповіді на питання здійснюється за наступними критеріями:

- «відмінно» – 7-8 балів – надаються точні дефініції, надано декілька теоретично обґрунтованих аргументів що до питання, наведення прізвищ дослідників, які вивчали дану проблему;
- «добре» – 6 балів – відображається сутність питання, але наявні неточності у відповіді;
- «задовільно» – 5 балів – неповна відповідь, наявні суттєві помилки;
- «незадовільно» – 0 балів – відсутня або некоректна відповідь.

3. Заохочувальні бали

Всього не більше 10 балів за такі види робіт:

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, «Днях науки ФСП», конкурсах студентських робіт, публікації);
- участь у факультетських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Порядок проведення атестацій і семестрового контролю

На першій атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 10 і більше балів.

На другій атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 20 і більше балів.

У випадку, якщо цей показник не відповідає вимогам, виставляється «не атестований».

Екзамен проводиться усно і передбачає виконання 2 завдань:

1. Обговорення одного з текстів першоджерел, які студенти вивчали протягом семестру. Студенти повинні навести власні приклади для ілюстрації або критики основних тез першоджерела. Можна оформити свої ідеї у формі творчого есе (2-3 сторінки).
2. Заздалегідь обирають один з історичних прикладів конфліктів та їх врегулювання. Свої думки оформлюєте у вигляді коротких тез та перекажіть їх зміст на іспиті (письмово до 5 сторінок) та з показом презентації. Покажіть наративну лінію конфліктної взаємодії, використовують для її аналізу набуті на основі курсу соціально-політичну термінологію.

Максимальна кількість балів за екзамен – 50 балів.

Для максимальної оцінки з дисципліни передбачається вміння студентами на основі конкретних кейсів (випадків конфліктів різного рівня) продемонструвати соціологічну уяву з використанням основних соціологічних понять (конфлікт, насильство, війна, мир, переговори, соціально-політичних понять, і т. д.), показу ролі особистісних якостей в процесі переговорів та медіації.

- «відмінно» - 45-50 балів – студент повністю розкриває поставлені питання, демонструє глибоке розуміння соціологічних понять, застосовує соціологічну уяву для аналізу кейсів. Відповідь логічно структурована, містить чіткі аргументи та приклади. Відсутні або мінімальні незначні неточності;

- «добре» - 38-44 бали – студент достатньо розкриває питання, але аналіз кейсів може бути менш глибоким, або частина понять використана без належного пояснення. Логіка викладу переважно збережена, аргументи загалом коректні, але є незначні неточності або недостатньо глибока інтерпретація;

- «задовільно» - 30-37 бали – відповідь неповна, студент демонструє поверхневе розуміння соціологічних понять, деякі аспекти залишаються нерозкритими. Аналіз кейсів формальний або обмежений, тема розкрита частково або слабо. Відповідь має логічні помилки, неточності, але містить базові знання;

- «незадовільно» - 0 балів – студент не розкриває основні питання або робить це з грубими помилками, демонструє відсутність розуміння соціологічних понять або їх невірне використання. Відсутній глибокий аналіз кейсів.

Таблиця переведення значення рейтингових балів до оцінки за університетською шкалою для виставлення їх до заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки:

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Рейтингова оцінка здобувача (бали)	Університетська шкала оцінок рівня здобутих компетентностей (результатів навчання)
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно

Можливі відмітки у відомості семестрового контролю:

Не допущено	Невиконання умов допуску до семестрового контролю
Усунено	Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки
Не з'явився	Здобувач, був допущений, але не з'явився на екзамен

Перегляд рейтингової системи оцінювання впродовж семестру

Перегляд РСО може здійснюватися за вмотивованою заявою здобувача, що вивчає ОК, органу студентського самоврядування або профспілкового комітету студентів, поданою на ім'я завідувача забезпечуючої кафедри. Процедура перегляду визначена у розділі 7 Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2025.pdf

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Навчальні заняття з дисципліни «Теорія і історія врегулювання конфліктів» проводяться у формі лекційних та семінарських занять. На лекціях викладач ознайомлює студентів з основними інструментами переговорного процесу та формування кооперативної Теорія і історія врегулювання конфліктів 5 поведінки на мікро-мезо-макро рівнях соціально-економічної та політичної системи. Самостійне розуміння й аналіз конфліктів та їх врегулювання яке відповідає сучасному стану соціальних наук та соціально-політичних практик.

Лекції відбуваються у формі діалогу, коли викладач задає зустрічні запитання аудиторії щодо навчального матеріалу, може попросити дати оперативну відповідь на поточне запитання, або матеріал попередніх занять.

Питання для підготовки до модульної контрольної роботи

1. Основні моделі людини в соціальних науках.
2. Вплив моделі Ното Politicus на розуміння конфліктів.
3. Зв'язок моделі Ното Ecopotiscus з конфліктами.
4. Взаємозв'язок між моделями Ното Sociologicus та соціальними конфліктами.
5. Соціальні взаємодії в контексті дослідження війни та миру.
6. Концепція конфлікту за Гераклітом.
7. Вирішення конфліктів через силу за Фулідідом.
8. Природа конфліктів за Арістотелем у "Політиці".
9. Вплив теорії Томаса Гоббса на розуміння конфліктів.
10. Теорія війни Карла фон Клаузевіца та її вплив на розуміння конфліктів.
11. Війна як провал політики в трактуванні Клаузевіца.
12. Ідеалістичний підхід Іммануїла Канта до поняття миру.
13. Роль Канта в розвитку розуміння миру.
14. Марксистський підхід до природи суспільних протиріч.
15. Відмінності між класовим та статусним підходом до конфліктів.
16. Конфліктологічна парадигма в соціальних науках.
17. Підходи Георга Зіммеля до розуміння конфліктів.
18. Порівняння розуміння конфліктів Карлом Марксом та Георгом Зіммелем.
19. Статусна теорія конфліктів Макса Вебера.

20. Конфлікти в соціології Еміля Дюркгейма як збурення соціальної системи.
21. Теорія конфлікту Толкотта Парсонса.
22. Стадії розвитку конфліктів за Нілом Селзнером.
23. Аналіз теорії конфлікту в соціології Толкотта Парсонса.
24. Відмінності між переговорами, медіацією і арбітражем.
25. Поняття діалогу заради примирення та його умови.
26. Умови успіху діалогу заради примирення.
27. Переговори як інструмент зменшення конфлікту.
28. Відмінності між арбітражем і медіацією в контексті соціальних конфліктів.
29. Роль переговорів у вирішенні соціальних конфліктів.
30. Використання переговорного процесу для розв'язання сучасних конфліктів.

Питання для підготовки до екзамену

1. **Моделі людини/Ното в соціальних науках:**

Поясніть, як різні моделі людини (*Ното Sociologicus*, *Ното Economicus*, *Ното Politicus*) впливають на розуміння соціальних конфліктів. Наведіть приклади застосування цих моделей у сучасному суспільстві. Оформіть ваші ідеї у вигляді короткого есе (2-3 сторінки).

2. ***Ното Sociologicus* та уявлення про конфлікти:**

Розгляньте концепцію *Ното Sociologicus* у контексті соціальних конфліктів. Як ця модель людини допомагає пояснити причини та механізми конфліктів у суспільстві? Підготуйте аналітичну частину та коротке есе (до 3 сторінок).

3. **Які три типи соціальних взаємодій важливі при дослідженні війни і миру?**

Охарактеризуйте три типи соціальних взаємодій, що є важливими для дослідження війни та миру. Наведіть конкретні приклади з історії або сучасності, що підтверджують ці типи взаємодій. Письмово підготуйте 2-3 сторінки та презентуйте їх.

4. **Суперечності у суспільстві та їх вирішення у релігійно-філософських текстах різних культур:**

Оберіть один релігійно-філософський текст (наприклад, з християнства, буддизму чи ісламу) і поясніть, як у ньому розглядаються соціальні конфлікти та їх вирішення. Порівняйте його з іншими культурними підходами. Напишіть есе (2-3 сторінки).

5. **Концептуальне осмислення ідей конфлікту та порядку у працях мислителів античної Греції і Риму:**

Оцініть, як різні античні мислителі (наприклад, Платон, Арістотель, Цицерон) трактували ідеї конфлікту та порядку. Як ці ідеї можуть бути застосовані до сучасних соціальних проблем? Напишіть коротке есе (2-3 сторінки).

6. **Теорії війни та миру: від європейського Середньовіччя до Нового часу:**

Охарактеризуйте основні теорії війни та миру, що розвивалися в Європі від Середньовіччя до Нового часу. Як ці теорії пояснюють причини війн і можливості їх врегулювання? Напишіть аналітичну роботу (2-3 сторінки).

7. **Теорії війни та миру епохи Просвітництва:**

Розгляньте теорії війни та миру в епоху Просвітництва. Як мислителі того часу (наприклад, Іммануїл Кант, Жан-Жак Руссо) бачили можливості для досягнення миру та запобігання війнам? Підготуйте есе на 2-3 сторінки.

8. **Методологічний індивідуалізм і уявлення про конфлікти:**

Поясніть, як методологічний індивідуалізм впливає на розуміння соціальних конфліктів. Як цей підхід дозволяє аналізувати поведінку індивідів у соціальних конфліктах? Напишіть коротке есе (2-3 сторінки).

9. Марксистський підхід до розуміння природи суспільних протиріч. Класовий vs статусний підхід до конфліктів:

Оцініть марксистську теорію конфлікту та порівняйте її з класовим і статусним підходами. Як ці теорії можуть бути застосовані для аналізу сучасних соціальних конфліктів? Підготуйте аналітичне есе (2-3 сторінки).

10. Конфліктологічна парадигма в соціальних науках:

Поясніть концепцію конфліктологічної парадигми в соціальних науках. Як різні школи та підходи до конфліктів (наприклад, у працях Георга Зіммеля, Макса Вебера) розглядають роль конфлікту в суспільстві? Підготуйте есе (2-3 сторінки).

11. Функції соціального конфлікту за Льюїсом Козером:

Розгляньте функції соціального конфлікту за Льюїсом Козером. Як конфлікти можуть позитивно впливати на соціальну стабільність і розвиток? Напишіть коротке есе (2-3 сторінки), проілюструвавши свої думки прикладами.

12. Конфлікт в соціології Еміля Дюркгейма, Толкотта Парсонса, Ніла Смелзера:

Порівняйте розуміння конфлікту в соціології Еміля Дюркгейма, Толкотта Парсонса та Ніла Смелзера. Як кожен з цих теоретиків бачить роль конфлікту в соціальній системі? Напишіть есе (2-3 сторінки).

13. Ненасильство як стратегія. Чи працює?

Оцініть ненасильницькі стратегії вирішення конфліктів. Чи можна їх застосовувати у сучасних соціальних чи політичних конфліктах? Наведіть приклади з історії та сучасності. Напишіть есе (2-3 сторінки).

14. Психоаналітичне розуміння соціальних конфліктів. Психоаналітичні техніки для миру:

Розгляньте психоаналітичне розуміння соціальних конфліктів та те, як психоаналітичні техніки можуть використовуватися для вирішення конфліктів. Напишіть есе (2-3 сторінки) з конкретними прикладами.

15. Рольові теорії конфліктів. Ральф Дарендорф про соціальний конфлікт:

Оцініть рольові теорії конфліктів, зокрема підхід Ральфа Дарендорфа. Як цей підхід дозволяє розуміти динаміку соціальних конфліктів у різних суспільствах? Напишіть есе (2-3 сторінки).

16. Різниця між переговорами, медіацією і арбітражем:

Поясніть різницю між переговорами, медіацією та арбітражем як методами вирішення конфліктів. Як кожен з цих методів працює у різних соціальних контекстах? Підготуйте короткий текст (2-3 сторінки).

17. Регулювання конфліктів чи їх вирішення? Конфлікти ідентичностей:

Оцініть причини та механізми виникнення конфліктів ідентичності (етнічні, релігійні, культурні). Як ці конфлікти можуть бути врегульовані чи вирішені? Підготуйте есе (2-3 сторінки).

18. Прикладне дослідження миру:

Розгляньте прикладне дослідження миру в конкретній соціальній чи політичній ситуації. Як можуть бути використані теорії конфлікту для досягнення миру? Напишіть коротке есе (2-3 сторінки), застосовуючи соціально-політичну термінологію.

Опанування дистанційних курсів

За бажанням здобувача в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин освітнього компонента в асинхронному режимі, зокрема, через опанування дистанційних курсів. Для врахування в системі оцінювання балів за опанування таких курсів, вони мають відповідати змістовно силабусу, бути узгоджені із викладачем, та на підтвердження проходження курсів студент має надати відповідний документ із зазначенням назви та обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку, визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://osvita.kpi.ua/node/179>.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено старшим викладачем кафедри соціології, кандидатом політичних наук Якубіним Олексієм Леонідовичем

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 16 від 23.06.2026)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 7 від 30.06.2026)